

TEMA 17. Uvod u liturgiju i sakramente

Liturgija je "Božji čin" koji nas sjedinjuje s Isusom Kristom u Duhu Svetom (usp. "Sacramentum caritatis", br. 37).

15.12.2012.

Ostale teme iz odjeljka "Sažeci kršćanske vjere"

1. Uskrsni misterij: živući i oživljujući Misterij

Isusove riječi i djelovanje tijekom njegova skrivena života u Nazaretu i u njegovom javnom djelovanju, bile su spasonosni čini i pretkazanje punine njegovog pashalnog otajstva.

„Kad je došao njegov čas (usp. *Iv* 13,1; 17,1), on proživljuje jedini povijesni događaj koji ne prolazi: Isus umire, biva pokopan, uskrsava od mrtvih i sjeda s desne Ocu 'jednom za uvijek' (*Rim* 6, 10; *Heb* 7, 27; 9,12). To je zbiljski događaj, koji se dogodio u našoj povijesti, ali i jedinstven: svi drugi povijesni događaji zbivaju se jedanput i prolaze, tonući u prošlost. Kristovo vazmeno otajstvo, naprotiv, ne može ostati samo u prošlosti, jer je on svojom smrću uništio smrt, i zato sve što Krist jest, i sve što je učinio i pretrpio za sve ljude, ima udjela u božanskoj vječnosti te obuhvaća sva vremena i u njima se uprisutnjuje. Događaj križa i uskrsnuća *ostaje*, privlačeći sve prema Životu“ (*Katekizam Katoličke Crkve*, 1085).

Kako je Benedikt XVI napisao, „biti kršćaninom, započinje susretom, događajem, Osobom, što otvara nove vidike životu i time presudno usmjereno“[1]. Odatle je „izvor naše vjere i euharistijsko bogoslužje isti događaj: osobni Kristov dar u vazmenom Otajstvu.“[2].

2.Pashalno Otajstvo u vremenu Crkve: liturgija i sakramenti

„Krist naš Gospodin ostvario je ovo djelo otkupljenja čovječanstva prvenstveno pashalnim otajstvom svoje svete muke, uskrsnućem od mrtvih i slavnim uzašaćem“[3]. „To Kristovo otajstvo Crkva u liturgiji navješće i slavi“ (KKC, 1068).

„S pravom se, dakle, liturgija smatra vršenjem svećeničke službe Isusa Krista, u kojem se pomoću osjetnih znakova označuje i na način pojedinom znaku svojstven izvršuje čovjekovo posvećenje te otajstveno tijelo Isusa Krista, Glava i udovi.“[4]

„Sav se liturgijski život Crkve kreće oko euharistijske žrtve i sakramenata“ (KKC, 1113).

„Krist koji 'sjedi s desne Ocu' i izljeva Duha Svetoga u svoje tijelo koje je Crkva, sada djeluje po sakramentima koje je ustanovio za priopćivanje svoje milosti. (KKC, 1084).

2.1. Sakramenti: narav, postanak i broj

„Sakramenti su djelotvorni znakovi milosti, ustanovljeni od Krista i povjereni Crkvi, kojima nam se podjeljuje božanski život. Vidljivi obredi kojima se sakramenti slave označuju i ostvaruju milosti vlastite svakom od njih.“(KKC,1131).

„Sakramenti su osjetni znakovi(riječi i čini), dohvatljivi našoj sadašnjoj ljudskosti“ (KKC, 1084).

„Držeći se učenja Svetoga Pisma, apostolskih predaja i jednodušnog mišljenja Otaca“,ispovijedamo da su

„sakramenti novoga Zakona svi ustanovljeni od Gospodina našega Isusa Krista“[5].

„U Crkvi ima sedam sakramenata: Krst, Potvrda ili Krizma, Euharistija, Pokora, Bolesničko pomazanje, Sveti Red, Ženidba“ (KKC, 1113). „Sedam sakramenata tiču se svih razdoblja i važnih trenutaka života kršćanina: po njima vjerski život kršćana se rađa i raste, ozdravlja i prima poslanje. U tom pogledu postoji izvjesna sličnost između razvoja naravnoga i razvoja duhovnoga života.“ (KKC, 1210). Sakramenti oblikuju uređen skup u kojem Euharistija zauzima središte, jer sadrži samog Autora sakramenata (usp. KKC, 1211).

Sakramenti predstavljaju tri stvari: posvećujući *razlog*, a to je Smrt i Uskrsnuće Kristovo; posvećujući *učinak* ili milost; i cilj posvećivanja, a to je vječna slava. „Sakrament je

znak koji podsjeća na ono što se dogodilo, što znači, podsjeća na Kristovu Muku; on je znak koji prikazuje učinak muke Kristove na nas, to znači milost; i on je znak koji unaprjeđuje, to jest, prednavješće nadolazeću slavu“[6].

Sakramentalni znak, vlastit svakom sakramentu, sačinjen je od stvari (materijalnih elemenata –voda, ulje, kruh, vino– i ljudskih kretnji – obredno pranje, pomazanje, polaganje ruku, itd.) koje zovemo *materija*; i riječi koje izgovara djelitelj sakramenta, koje nazivamo *oblik*. U stvarnosti, „svako sakramentalno slavlje susret je sinova Božjih sa svojim Ocem, u Kristu i u Duhu Svetom, a taj se susret zbiva kao dijalog, pomoću čina i riječi“ (KKC, 1153).

U liturgiji sakramenata, postoji *nepromjenljiv dio* (koji je sam Krist ustanovio i odnosi se na

sakramentalni znak), i dijelovi koje Crkva može mijenjati na dobro vjernika i jače poštivanje sakramenata, prilagođujući ih prilikama mjesta i vremena[7].

„Nijedan sakramentalni obred ne može se mijenjati ni udešavati po volji službenika ili zajednice» (KKC, 1125).

2.2. Učinci i potreba sakramenata

Svi sakramenti dijele posvetnu milost onima koji ne postavljaju zapreke[8]. Ta je milost „dar Duha koji nas čini pravednima i posvećuje“ (KKC, 2003). Nadalje, sakramenti udjeljuju sakramentalnu milost koja je „vlastita svakom sakramentu“ (KKC, 1128): to je posebna božanska pomoć za postizanje svrhe toga sakramenta.

Ne samo da primamo posvećujuću milost, nego i samog Duha Svetoga. „Po sakramentima Crkve članovima svoga Tijela Krist priopćuje svoga Svetoga Duha Posvetitelja.“ (KKC,

739)[9]. Plod je sakramentalnog života to da Duh Sveti pobožanstvenjuje vjernike životno ih sjedinjujući s Kristom (usp. *KKC*, 1129).

Tri sakramenta: krst, potvrda i sveti red podjeljuju, osim milosti, sakramentalni *biljeg* ili 'pečat' po kojemu kršćanin sudjeluje[10] u Kristovu svećeništvu i pripada Crkvi prema različitim stanjima i službama. To suobličenje s Kristom i s Crkvom, ostvareno po Duhu, neizbrisivo je; u kršćaninu ostaje zauvijek kao pozitivno raspoloženje za milost, kao obećanje i jamstvo božanske zaštite i kao poziv na bogoštovlje i služenje Crkvi. Ti se sakramenti stoga ne mogu ponoviti (usp. *KKC*, 1121).

Sakramenti koje je Krist povjerio svojoj Crkvi su potrebni (barem želja da ih se primi) za spasenje i za postizanje posvetne milosti, te

nijedan nije suvišan, iako nisu svi obvezni za svakoga[11].

2.3.Učinkovitost sakramenata

Sakramenti „su djelotvorni jer u njima djeluje sam Krist: on krsti, on u sakramentima djeluje da udjeli milost koju sakrament označuje“ (KKC, 1127). Sakramentalni učinak se postiže *ex opere operato* (po samom činu kojim je sakramentalni biljeg ostvaren).[12], „Sakrament nije ostvaren pravednošću čovjeka koji ga podjeljuje ili prima, nego Božjom moći“. [13] „Kad se koji sakrament slavi u skladu s nakanom Crkve, u njemu i po njemu djeluje moć Krista i njegova Duha, neovisno o osobnoj svetosti službenika“ (KKC, 1128).

Čovjek koji dijeli sakrament stavlja se u službu Kristu i Crkvi, zbog toga se naziva *službenikom* sakramenta; i ne može biti bilo koji kršćanski vjernik, nego koji treba redovno posebno suočljenje s Kristom Svećenikom

koji daje sakrament svetoga Reda.

[14]

Djelotvornost sakramenata potječe od samoga Krista koji kroz njih djeluje, „ipak, plodovi sakramenata ovise i o raspoloženju onoga koji ih prima“ (KKC, 1128): što je snažnija vjerska spremnost, obraćenje srca i prihvatanje volje Božje, tim su bogatiji učinci milosti koju osoba prima (usp. KKC, 1098).

„Sveta Majka Crkva ustanovila je, nadalje, blagoslovine (sakramentale). To su sveti znakovi, nalik sakramentima, kojima se označuju i molitvom Crkve postižu nadasve duhovni učinci. Njima se ljudi pripremaju da prime glavni učinak sakramenata i bivaju posvećene razne zgode života“[15].

„Blagoslovine ne podjeljuju milost Duha Svetoga kao sakramenti, nego po molitvi Crkve pripravljaju za primanje milosti i raspolazu za

suradnju s njome“ (KKC, 1670).

„Među blagoslovinama najprije su blagoslovi (osobâ, stola, predmeta, mjesta)“ (KKC, 1671).

3. Liturgija

Kršćansko bogoslužje „je u biti *actio Dei* koja nas povezuje s Isusom preko Duha Svetoga“[16], te ima dvostruku dimenziju: uzlaznu i silaznu[17].

„Liturgija je 'djelo' 'čitavoga Krista' ('*Cristus totus*')“ (KKC, 1136), po čemu „ga slavi čitava zajednica, Tijelo Kristovo sjedinjeno sa svojom Glavom.“ (KKC, 1140). U središtu zajednice se, prema tome, susreće sam Isus Krist (usp. *Mt 18,20*), sada uskrsli i slavan. Krist predsjeda slavlјem. On, koji djeluje nerazdvojivo sjedinjen s Duhom Svetim, saziva skup, ujedinjuje ga i poučava. On, vječni Visoki Svećenik, glavni je nosilac obrednog čina koji uprisutnjuje spasenjski događaj, koristeći svoje službenike da prikažu

(da stvarno i istinito uprizore, u vremenu i prostoru liturgijskog slavlja) njegovu otkupiteljsku žrtvu i učine nas dionicima cijelo-životnih darova njegove Euharistije.

Dok se formira „kao jedinstvena mistična osoba“ s Kristom-Glavom[18], Crkva djeluje u sakramentima kao “svećenička zajednica”, “skladno ustrojena”. Zahvaljujući Krštenju i Potvrdi, svećenički narod postaje sposobljen za liturgijsko slavlje. Zbog toga „liturgijski čini nisu privatni čini, nego slavlje Crkve..., pripadaju čitavom Tijelu Crkve koje oni očituju i uključuju; ali pojedine udove dosežu na različit način, prema raznolikosti staleža, službi i djelatnog učešća“[19].

U svakom liturgijskom slavljenju sudjeluje cijela Crkva, nebo i zemlja, Bog i ljudi (usp. *Otk 5*). Kršćansko bogoslužje, iako se slavi samo ovdje i

sada, na određenom mjestu i izražava volju određene zajednice, po svojoj je naravi katoličko. U jedinstvu s Papom, s biskupima u zajedništvu s Rimskim Velikim Svećenikom, s vjernicima svog vremena i prostora, liturgija je usmjerena cijelom čovječanstvu, *da Bog bude sve u svemu* (I Kor 15,28). Radi ovog osnovnog principa: pravi je predmet liturgije Crkva, konkretno *communio sanctorum*, tj. općinstvo svetihsvih prostora i vremena.[20] Stoga, što je potpunije slavlje prožeto ovom svijesti, tim se konkretnije u njemu ostvaruje smisao bogoslužja. Izraz ove svijesti jedinstva i univerzalnosti Crkve, uporaba je latinskoga jezika i gregorijanskog pjevanja u nekim dijelovima liturgijskog slavlja[21].

Polazeći od ovih razmišljanja možemo reći da je skup koji slavi zajednica krštenih koji, „kroz novo rođenje i kroz pomazanje Duha

Svetoga ostaju posvećeni kao duhovni dom i sveto svećenstvo, jer prikazuju kroz vlastita kršćanska djela, duhovne žrtve“[22]. Ovo “zajedničko svećenstvo” je svećenstvo Krista jedinog Svećenika, koje dijele svi udovi[23]. „Na taj način, u slavlju sakramenata, cijela je zajednica „liturg“ („služiteljica“), svatko prema svojoj zadaći, ali u „jedinstvu Duha“ koji djeluje u svima“ (KKC, 1144). Iz tog razloga sudjelovanju u liturgijskim slavlјima, iako ne obuhvaća čitav nadnaravni život vjernika, postaje za njih, kao i za cijelu Crkvu, vrhunac kojem stremi cjelokupno njezino djelovanje i izvor odakle izvire njezina snaga[24]. Jer, „Crkva se upotpunjuje i istovremeno izražava kroz sedam sakramenata, po kojima Božja milost konkretno djeluje na vjernike, tako da se cijeli njihov život, otkupljen po Kristu, preobraća u kult ugodan Bogu“[25].

Kad se usmjerimo na zajednicu kao na subjekt slavlja, mislimo da svaki vjernik, djelujući kao član zajednice, provodi samo ono što mu priliči. Ali udovi, „nemaju svi iste službe“ (*Rim* 12,4). Neki su od Boga, u Crkvi i od Crkve, pozvani na posebno služenje zajednici. Ti su službenici odabrani i posvećeni sakramentom reda, po kojem ih Duh Sveti osposobljuje da djeluju u osobi Krista-Glave služeći svim udovima Crkve[26]. Kako je Ivan Pavao II u raznim prilikama tumačio, „*in persona Christi* znači više nego 'u ime' ili također 'umjesto' Krista. *In persona* znači u posebnoj sakramentalnoj istovjetnosti s visokim i vječnim svećenikom, koji je začetnik i glavni subjekt svoje vlastite žrtve, u kojoj ga uistinu nitko ne može zamijeniti“.[27] Kako Katekizam slikovito kaže, „Zaređeni službenik je 'slika' Krista Svećenika“ (KKC, 1142).

„Otajstvo što se u liturgiji slavi jedno je, ali su oblici kojima ga slavi različiti. Neistraživo bogatstvo Kristova otajstva je takvo da mu nijedna liturgijska predaja ne može iscrpiti izražajnost“ (KKC, 1200-1201). „Liturgijske predaje, ili obredi, sada u upotrebi u Crkvi jesu: latinski obred (prvenstveno rimski, ali i obredi pojedinih mjesnih Crkava, kao ambrozijanski, ili nekih redovničkih redova) i obredi bizantski, aleksandrijski ili koptski, sirski, armenski, maronitski i kaldejski“ (KKC, 1203). „Sveta Majka Crkva dodjeljuje ista prava i časti, zakonski priznatim obredima i želi da se u buduće očuvaju i njeguju“[28].

Juan José Silvestre

Osnovna bibliografija

Katekizam Katoličke Crkve,
1066-1098;1113-1143; 1200-1211 i
1667-1671.

Preporučena literatura

SV, JOSEMARÍA, Homilija
Euharistijska otajstva vjere i ljubavi,
u *Susret s Kristom*, 83-94; i br. 70 i 80;
Razgovori s mons. Escrivá de
Balaguer, 115.

J.RATZINGER, *Duh liturgije*,
Cristiandad, Madrid 2002.

J.L.GUTIÉREZ-MARTÍN, *Ljepota i*
otajstvo, Liturgija, život Crkve,
EUNSA (Astrolabio), Pamplona 2006,
str. 53-84, 113-126.

[1] BENEDIKT XVI, Enc. *Deus caritas est*, 25. prosinac 2005., 1.

[2] BENEDIKT XVI, Exh. Apost.
Sacramentum caritatis, 22. veljača
2007., 34

[3] II Vatikanski Koncil, Konst.
Sacrosanctum Concilium, 5; usp.
KKC, 1067.

[4] II VATIKANSKI KONCII, Konst.
Sacrosanctum concilium, 7; usp. KKC,
1070.

[5] TRENTINSKI KONCIL: DS
1600-1601; usp. KKC, 1114.

[6] S, Toma Akvinski, *Summa
Theologiae*, III, q. 60, a.3; usp.. KKC,
1130.

[7] Usp. KKC, 1205; TRENTINSKI
KONCIL: DS 1728; Pio XII: DS 3857.

[8] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS
1606.

[9] „Želja i djelo Duha Svetoga u srcu
Crkve jest da mi živimo životom
Krista uskrsloga“ (KKC, 1091);
„sjedinjuje Crkvu s Kristovim
životom i poslanjem“ (KKC, 1092);
„one koji ga primaju ozdravlja i

preobražava suočujući ih Sinu Božjemu» (KKC,1129).

[10] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1609.

[11] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1604.

[12] Usp. TRENTINSKI KONCIL: DS 1608.

[13] SVETI TOMA AKVINSKI, *Summa Theologiae*, III, q. 68, art. 8.

[14] Službeno svećenstvo „jamči da u sakramentima upravo Krist djeluje po Duhu Svetom za Crkvu.

Spasenjsko poslanje od Oca povjерeno utjelovljenom Sinu, povjерeno je apostolima i po njima njihovim nasljednicima: oni primaju od Duha Isusova da djeluju u njegovo ime i u njegovoј osobi (usp.Iv 20, 21-23; Lk 24, 47; Mt 28, 18-20).

Zaređeni službenik je, dakle, sakramentalna veza koja povezuje

liturgijski čin s onim što su rekli i učinili apostoli i, po njima, s onim što je rekao i izvršio Krist, izvor i temelj sakramenata“ (KKC, 1120). Iako učinak sakramenta ne proizlazi iz moralnih kvaliteta službenika, ipak njegova vjera i pobožnost, osim što pridonose njegovom osobnom posvećenju, znatno podupiru raspoloženje osobe koja prima sakrament te, kao posljedicu, plodove koje po njemu dobivaju.

[15] II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 60; usp. KKC, 1667.

[16] BENEDIKT XVI, Exh. Apost. *Sacramentum Caritatis*, 37

[17] „S jedne strane, Crkva, sjedinjena s Gospodinom i 'u Duhu Svetom' (Lk 10,21), klanjanjem, hvalospjevom i zahvaljivanjem blagoslivlje Oca za 'njegov neizrecivi dar' (2 Kor 9,15). S druge strane, sve do potpunog dovršenja Božjeg

nauma, Crkva ne prestaje prinositi Ocu 'prinos svojih darova' moleći ga da na prinos, na nju samu, na vjernike i na sav svijet pošalje Duha Svetoga, da, po zajedništvu smrti i uskrsnuća Krista-Svećenika i snagom Duha, ti božanski blagoslovi donesu plodove života "na hvalu slave njegove milosti " (*Ef 1, 6*)» (*Katekizam*, 1083).

[18] PIO XII, Enc. *Mystici Corporis* cit, u *KKC*, 1119.

[19] II VATIKANSKI KONCIL, Konst. *Sacrosanctum Concilium*, 26; usp. *KKC*, 1140.

[20] „Neka žrtva doprinese spasenju sviju –*Orate, fratres*, moli svećenik–, jer ova je žrtva moja i vaša, žrtva čitave Svete Crkve. Molite, braćo, iako vas je malo koji se susrećete u jedinstvu; iako je stvarno nazočan samo jedan kršćanin, pa kad bi bio nazočan i samo svećenik koji slavi misu: jer svaka Misa je univerzalna

žrtva paljenica, otkupljuje sva plemena i jezike i pučanstva i nacije“ (usp. *Otk* 5,9).

„Svi kršćani , po Općinstvu Svetih, primaju milosti svake svete Mise, i kada se slavi pred tisućama ljudi ili kad svećeniku pomaže kao ministrant samo jedno, možda rastreseno dijete. U svakom slučaju se ujedine nebo i zemlja da Gospodinu zapjevaju Anđeli: *Sanctus, Sanctus, Sanctus...*» (Sv. Josemaríja, *Susret s Kristom*, 89).

[21] Usp.BENEDIKT XVI, Exh. Apost. *Sacramentum caritatis*, 62; II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Sacrosanctum Concilium*, 54.

[22] II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Lumen Gentium*, 10.

[23] Usp. II VATIKANSKI KONCIL, Const. *Lumen Gentium*, 10 i 34; Dekr. *Presbyterorum Ordinis*, 2.

[24] Usp. II VATIKANSKI KONCIL,
Const. *Sacrosanctum Concilium*, 20.

[25] BENEDIKT XVI, Exh. Apost.
Sacramentum caritatis, 29.

[26] Usp. II VATIKANSKI KONCIL,
Dekr. *Presbyterorum Ordinis*, 2 i 15.

[27] IVAN PAVAO II, Enc. *Ecclesia de Eucharistia*, 29. U fusnoti 59 ponavlja sljedeće riječi Pija XII iz enciklike *Mediator Dei*: „Službenik oltara djeluje u osobi Krista u smislu Glave, koji prinosi žrtvu u ime svih članova“.

[28] II VATIKANSKI KONCIL, Const.
Sacrosanctum Concilium, 4.
